

besedi glagolska oblika, to je povedek, ima določilna beseda lahko pomen kateregakoli drugega stavčnega člena. Drvoseč lahko pomeni 1. da se drva sekajo, 2. tistega, ki seka, 3. kraj, kjer se sekajo, 4. čas, ko jih sekamo. Glagolskih zloženek v slovenščini sicer ni brez števila, vendar pa dovolj, da ljudstvo po njih lahko dela nove. Zatorej jih slovnica ne preganja in tudi dovoljuje delati po tem vzorcu.

Kaj torej preganjamo? Prvo pravilo je, da ne rabimo umetnih zloženek tam, kjer imamo zanje enotno besedo. Ne bomo rabili ruske izposojenke vodopad, ko pa imamo domači slap; rekli bomo parnik, ne parobrod. Drugo je, da slovenski jezik ne sestavlja več — če jih je sploh kdaj — dveh samostalnikov, če drugi ni izglagolski. Nemškega Wolfsgrube ne slovenimo z volkojama, marveč z volčjo jamo. V preteklem stoletju so na silo kovali zloženke, včasih kar smešne, večinoma po nemškem vzorcu: rokopoljub, ognjegasec, milodar, rudokop, Inomost, Frankobrod itd. Prijele so se prav redke, n. pr. kolodvor, vodostaj, drevored, druge je jezik zavrgel. Toda v najnovejšem času so take zloženke zlasti v naslovih in napisih spet postale moda, ker se menda nekaterim zde silno imenitne: Kurivopromet, Bocapromet (!!!), Slovenijašport, Elektrodivigalo, Opremotehna, Celeasad, vodohram itd., itd. Naši bralci so se gotovo že spotaknili obnje in nam bodo lahko postregli še z marsikatero cvetko.

Zloženek, ki imajo v obeh delih tujko, ne sodimo po zgornjih zakonih. Dovoljene so, če jezik nima zanje ustreznega domačega izraza: avtogaraža, avtostrada, elektromehanik. Niso pa dovoljene zloženke dvoživke z domačo besedo v enem delu, zatorej ne alfažarki, fotocelica, avtopromet, ampak žarki alfa, fotografska celica, avtomobilski promet.

Kar zadeva kratice, so poglavje zase in ne spadajo sem. Vendar je treba pripomniti, da tudi one utegnejo kaziti jezik, če jih je preveč.

Toliko za prvo silo o perečem vprašanju zloženek, prav nič pa ne dvomim, da se bomo na željo naših bralcev še toliko — in tolikokrat morali vrniti k njemu.

A. Bajec

VEJICA OB SESTAVLJENIH VEZNIKIH

SP pravi: Kadar si v zloženem stavku sledita dva veznika, stavimo vejico po logični zvezi, n. pr. Votlina je suha in, ker je ne doseže nobena sapica, tudi topla.

V tem zgledu je med vezalno priredje Votlina je suha in (je) tudi topla vrinjen vzročni odvisnik ker je ne doseže nobena sapica. Po slovenski stavi vejice mora biti odvisnik* ločen od nadrednega stavka, torej v tem zgledu vejica loči veznika in, ker.

Drugačna je danes raba, kadar oba veznika stojita na začetku stavka. Oglejmo si naslednji zgled: In če pogledamo v človeško dušo, je stvar ista. Med obema veznikoma ni vejice, ker ju

smatramo za nekaj enotnega, a Prešeren bi jo bil še postavil. Priznati je treba, da gre tukaj za slogovno pomanjkljivost, ker je vezalni veznik in na začetku pravzaprav čisto odveč. Če pa smiselno veže stavek s prejšnjim, bi bilo dosledno, da pišemo in z malo, za njim pa vejico.

Kako pa je z razširjenim veznikom pred ko? Tukaj je stava vejice bistveno važna za pomen: Pred ko (= preden; razširjeni veznik!) se je zasvitalo, je zapel ptič. Čisto drug je pomen, če je pred ostal še prislov in je ko prosti veznik: Pred (= poprej, namreč takrat), ko se je zasvitalo, je zapel ptič.

Oglejmo si še druge sestavljene veznike, ki jih navaja SP! Hkrati lahko obravnavamo precej ko, brž ko, vtem ko, potem ko. Jasno je, da gre za prislov, ki se je zlil z veznikom. Prvotni stavek: Pridem brž (namreč takrat), ko bom utegnul je dobil s premikom vejice pomenski odtenek, čeprav skorajda nezaznat: Pridem, brž ko bom utegnul.

Razširjenima veznikoma namesto da, češ da je prvotni adverbialni pomen na meštu, hočeš močno obledel in je zlitje z veznikom razumljivo.

Ne strinjam pa se s SP (pa ga vseeno ubogam), če šteje kaj da, kako da med sestavljene veznike. Naj utemeljim! Stavek: Vprašal sem jo, kako da (=zakaj) poje, ko pa ji je mati bolna, je skrčen iz prvotnega: kako je to, da poje. Ločiti ga moramo od načinovnega: Vprašal sem jo, kako poje, visoko ali nizko (tukaj je da sploh napačen!). Ta razloček bi se po mojem dal močnejše poudariti tudi s pisavo: Vprašal sem jo, kako, da poje, ko pa ji je mati bolna.

SLOVNIŠKE IN PRAVOPISENE DROBTINE

Premik zlogovne meje pri *l*, *l'*, *n*

Starejše slovenske slovnice, še 4. izdaja Breznikove (1934), govorijo o topljenem ali mehkem *lj* in *nj* v slovenščini, ki da sta po izreki enotna, ne dvojna glasova. Ta topljena glasova (*lj*, *nj*) da je treba ločiti od primerov, kjer *lj*, *nj* predstavljata dva samostojna glasova (*l+j*, *n+j*). Ločiti da je treba *lj* v primerih beljak, Celje, kljun, ulj itd. od *l+j* v: s sol-jo, z žival-jo, kobil-ji, povel-je itd., dalje *nj* v besedah vonj, vonjati, konj, konja, sanje, manjši itd. od *n+j* v primerih: z dlan-jo, s stran-jo, Ribničan-je, petelin-ji ipd.

Že Slovenska slovnica za 3. in 4. razred srednjih šol (1940) tega ne loči več, prav tako ne Slovenska slovnica 1947 in Slovenski pravopis 1950. Slovnici se vprašanja topljenega *lj*, *nj* sploh ne dotikata, Slovenski pravopis 1950 pa pravi v § 50, č (O razzlogovanju): »znaka *lj* in *nj* sta enotna, zato ju nikoli ne delimo, tudi tedaj ne, kadar sodi j k obrazilu: po-lje, ko-ljem, vo-lja, zna-nje, ža-njem, pe-te-li-nji, s so-ljó, z ži-va-ljo, z dla-njó, s stra-njo«.